

Drawieński Park Narodowy na ziemi gorzowskiej i pilskiej

Drawieński Park Narodowy (DPN) jest jednym z kilku nowych w naszym kraju obiektów objętych w ostatnim okresie tą najwyższą formą ochrony prawnej. Został utworzony rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 10 kwietnia 1990 r., z mocą od dnia 1 maja 1990 r. (Dz. U. nr 26/90, poz. 151). Powierzchnia parku obejmuje 8691,5 ha. Aktualnie rozpatruje się możliwość powiększenia tego obszaru o dodatkowe powierzchnie leśne.

Projekt DPN opracował wszechstronnie w latach 1984—1985 zespół naukowców różnych specjalności, a w 1986 r. ukazała się obszerna publikacja pod red. L. A g a p o w a i M. J a s n o w s k i e g o wydana przez Gorzowskie Tow. Naukowe. O projekcie DPN pisał w dwumiesięczniku „Chrońmy Przyrodę Ojczyznę” S. K r ó l, argumentując celowość jego utworzenia (1988).

Powołanie DPN w stosunkowo krótkim czasie było wynikiem zgodnych i aktywnych działań Urzędów Wojewódzkich w Gorzowie i w Pile, wspierających inicjatorów tego zamierzenia. Ważną również rolę odegrał prof. T. S z c z e s n y, który jako Naczelny Konserwator Przyrody patronował akcji z pełną życzliwością i zaangażowaniem.

Przyrodnicze walory Drawieńskiego PN. Drawieński PN ciągnie się dwoma ramionami wzdłuż rzek: Drawy i Płocicznej aż do miejsca ich połączenia się w okolicy miejscowości Głusko, gdzie Płociczna wpada do Drawy, jako jej lewobrzeżny dopływ. Obiekt położony jest w mezoregionie Równina Drawska na Pojezierzu Południowopomorskim (wg K o n d r a c k i e g o 1981), w gminach Drawno i Dobiegniew, woj. gorzowskie, oraz w gminach Tuczno, Człopa i Krzyż, woj. pilskie. Jego północna granica dochodzi do miejscowości Drawno i pokrywa się w tym miejscu z granicą utworzonego w 1974 r. rezerwatu „Drawa”, obejmującego 37-kilometrowy odcinek rzeki, który w całości stanowi ważną część parku na-

rodowego. (Rezerwat „Drawa” opisaliśmy w „Chrońmy Przyrodę Ojczystą” w 1982 r.). Omawiany teren to malownicza kraina rozległych lasów oraz wód rzecznych i jeziornych o krajobrazie charakterystycznym dla postglacjalnych pojezierzy, co wyróżnia ten obiekt spośród innych parków narodowych w naszym kraju.

Rzeki i jeziora cechują się wysokim stopniem czystości i w przewodzie zaliczane są pod tym względem do I klasy, a w nielicznych tylko przypadkach do II klasy czystości (Krawiec 1986). Jeziora reprezentują wszystkie rodzaje troficzności od dystroficznych jezior torfowych w rezerwacie „Jezioro Głodne”, przez oligotroficzne jeziora zasobne w wapni, jak np. jez. Martew, do nielicznych jezior o tendencjach eutroficznych jak jez. Sitno; hipertrofii nigdzie nie stwierdzono. Przez kilka jezior przepływa Płociczna. Są to jez. Sitno, jez. Płociczno oraz największe na tym terenie jez. Ostrowiec = jez. Ostrowita. To ostatnie ma powierzchnię około 387 ha. Płociczna wpływa do niego od północnej strony i wypływa z niego na 1/3 długości po stronie wschodniej. Pozostałą część jeziora, ograniczoną częściowo przez półwyspy i trzy wyspy, stanowią baseny nieprzepływowe. Drawa na terenie projektowanego parku nie płynie przez jeziora, choć w swoim biegu wyższym przepływa przez wiele jezior, co ma niewątpliwie znaczenie dla oczyszczania się wód, zbieranych z dość rozległej zlewni. Granica parku opiera się o ostatnie z tych jezior — jez. Dubie, w miejscu, gdzie wypływa z niego Drawa w kierunku południowym.

Dolina Drawy jest głęboko wcięta przez szybko spływające wody i ma w przekroju kształt litery V, charakterystyczny dla bystrych rzek górskich. Płociczna jest również wcięta między bardzo strome brzegi, osiągające 20 i więcej metrów wysokości względnej. Jest ona znacznie węższa od szerokiej Drawy, stąd jej dolina ma na wielu odcinkach kształt jaru. Biologicznym potwierdzeniem czystości wód obu rzek jest występowanie w nich słodkowodnego krasnorostu — hildenbrancji *Hildenbrandtia rivularis*, tworzącego na kamieniach skorupiate plechy, wyglądające jak krwiste plamy na dnie rzeki. Czystość wód sprzyja występowaniu tutaj ryb łososiowatych takich, jak: pstrąg potokowy *Salmo trutta morpha fario*, troć *Salmo trutta morpha trutta*, lipień *Thymallus thymallus* i najcenniejsza ryba — łosoś *Salmo salar*. Do niedawna Drawa i Płociczna były ostatnimi rzekami Polski, gdzie odbywał tarło łosoś. W ostatnich latach już tylko w Płocicznej spotykano tarliska łososia.

Bardzo interesujący jest ciąg jezior rynnowych, przebiegający równolegle do rzeki Płocicznej po jej wschodniej stronie, oddzielony od doliny wysokim garbem. Do większych należą jeziora: Płociowe, Martew, Wydrowe, Jamno, Piaseczno Duże, Piaseczno Małe. Ponadto występują małe jeziora wytopiskowe, bez nazw, jak pięć jeziorek torfowych w północno-wschodniej części DPN w pobliżu rzeczki Młynówki (= Runicy) czy w rezerwacie „Pustelnik” i inne. Podlegają one zarastaniu przez fitocenozę mszarne, a niektóre są już całkowicie zatorfione.

Na wschód od jez. Ostrowiec, w głębokiej rynnie leży oddzielone wysoką barierą mineralną jez. Czarne, o wodach ska-pożywnych, choć zasobnych w wapiń.

Rzeki i jeziora stanowią bardzo charakterystyczny element urozmaiconego i bardzo malowniczego krajobrazu. Doliny, rynny i misy jezior bądź kociołki są zawsze głęboko wcięte w wierzchowinę, a zbocza tworzą nad nimi strome, niekiedy urwiste krawędzie. Na zboczach częste są poziomy wodonośne, wycieki i źródlika (J a s n o w s k i 1986).

Równina Drawska ma w przewadze charakter sandrowy, ale spotyka się tu także liczne pozostałości moreny dennej. Drawa na długich odcinkach płynie w miejscu styku piaszczystych sandrów z gliniastymi morenami, z których wypłukała wielkie głazy leżące teraz w dolinie. Płociczna natomiast przecina utwory sandrowe. Toteż odmienny jest charakter siedlisk nad Drawą, gdzie występują buczyny i grądy, i nad Płociczną, gdzie rozprzestrzeniają się głównie lasy mieszane, zwłaszcza po stronie wschodniej. W widłach obu rzek teren jest najbardziej płaski, wyrównany, a na piaszczystym podłożu dominują bory sosnowe. Jeszcze inny charakter mają terasy akumulacyjne w rozszerzeniach dolin, wyścielone madami, torfami bądź piaskami rzecznyymi. Większe powierzchnie torfowisk występują w dolnie Płocicznej, gdzie tworzy ona rozlewiska, zwłaszcza w pobliżu ujścia do Drawy, oraz przy jeziorach Sitno i Ostrowiec.

W szacie roślinnej dominują lasy i to bardzo zróżnicowane (J a s n o w s k i M. i in. 1986b). Na podkreślenie zasługuje duży udział starych drzewostanów, które od dawna były wyłączone z gospodarki jako lasy wodochronne i glebochronne, bądź lasy krajobrazowe. Zaletą ich jest występowanie starych drzew lasotwórczych, które obsiewają się tutaj i odnawiają w sposób naturalny.

Oprócz zespołów leśnych charakterystycznych dla Puszczy Drawskiej występują w DPN także inne interesujące formacje

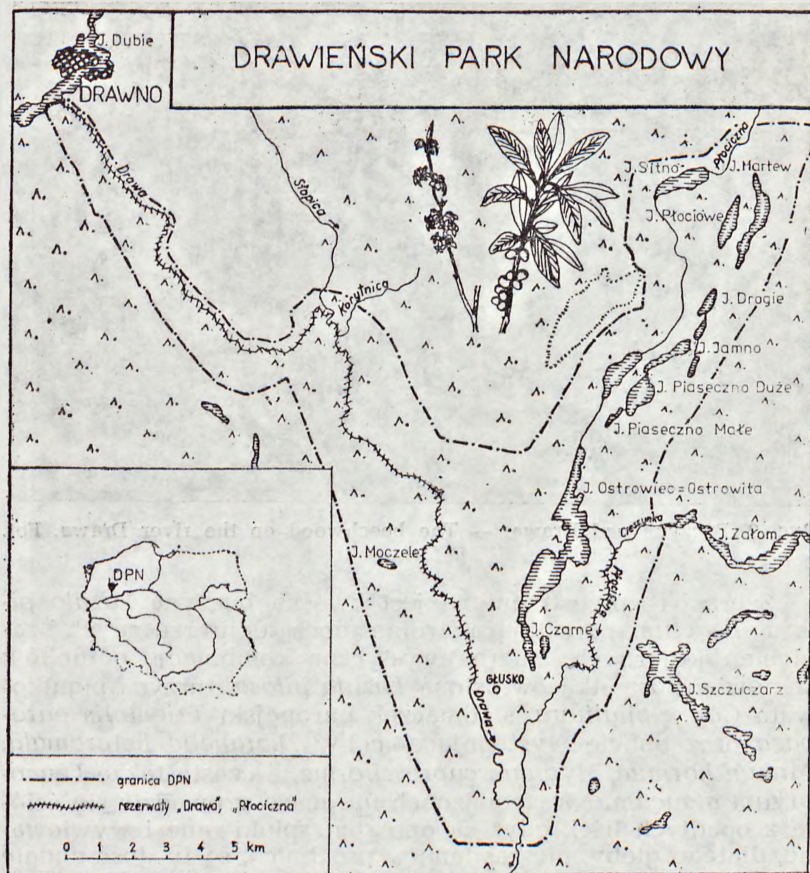
roślinne, w szczególności roślinność wodna, bagienna i torfowiskowa, źródliskowa i kserotermiczna (J a s n o w s k i M. i in. 1986a).

Bogata jest także flora DPN, obejmująca 651 gatunków roślin naczyniowych, 191 gatunków mszaków oraz 123 gatunki grzybów wiekoowocnikowych. Pominięto glony, jeszcze nie zbadane dokładnie, ale warto wspomnieć ważną grupę ramienic — *Characeae*, występujących tu powszechnie w zasobnych wapi jeziorach.

Na wymienienie zasługują gatunki objęte ochroną prawną (43 gat.), wśród nich z krzewów i krzewinek: wawrzynek wilczczyko *Daphne mezereum*, bardzo rzadki na Pomorzu, występujący w DPN wyjątkowo licznie (dlatego znalazł się na ryc. 1 jako emblemat), bluszcz *Hedera helix* — towarzyszący bukowi, wiciokrzew pomorski *Lonicera periclymenum* — rozprzestrzeniony w wąskim pasie nadbrzeżnym, tu na krańcach zasięgu, oraz największa osobliwość — chamedafne północna *Chamaedaphne calyculata*, relikw glacialny. Z roślin zielnych: lilia złotogłów *Lilium martagon* i pajęcznica liliowata *Anthericum liliago* są wielką rzadkością, a stanowisko pajęcznicy odkryte w DPN jest wysunięte najdalej na wschód na Pomorzu; do osobliwości należą także występujące w naturalnym stanie: orlik pospolity *Aquilegia vulgaris*, rojnik pospolity *Sempervivum soboliferum*, goździki: pyszny *Dianthus superbus* i piaskowy *D. arenarius*, rosiczka długolistna *Drosera longifolia* (gdyż rosiczkę okrągolistną *D. rotundifolia* można tu uznać za gatunek prawie pospolity) i wiele innych. Wśród gatunków objętych częściową ochroną prawną jest tu także kilka bardzo rzadkich na Pomorzu, jak: kopytnik pospolity *Asarum europaeum*, macznica lekarska *Arctostaphylos uva-ursi* i turzyca piaskowa *Carex arenaria*.

Na terenie DPN spotykają się ze sobą różne elementy geograficzne, gdyż leży on na obszarze granicznym między Pomorzem a pasem Wielkich Dolin z pradoliną Noteci (toruńsko-eberswaldzką). Z południa i zachodu przybyły tu rośliny kserotermiczne, w tym tak rzadkie w kraju gatunki jak trąganek duński *Astragalus danicus* i t. piaskowy *A. arenarius*, zaś od strony morza — gatunki atlantyckie i subatlantyckie jak wąkrota zwyczajna *Hydrocotyle vulgaris*, tojeść gajowa *Lysimachia nemorum* i wymienione już wyżej chronione gatunki z nadbrzeża.

Liczna jest też grupa gatunków ginących, nie objętych przepisami o ochronie, dla których park narodowy stworzy warunki przetrwania.

Ryc. 1. Szkic sytuacyjny Drawieńskiego PN. — Geographical plan of the Drawa N.P.

Ciekawsze zbiorowiska roślinne w DPN. Na żyznym podłożu nad Drawą ważnym zespołem leśnym jest buczyna pomorska *Melico-Fagetum*, wykształcona w typowej postaci, zwłaszcza w starszych partiach leśnych. Cechuje ją dywanowe występowanie w runie perłówki jednokwiatowej *Melica uniflora*. W niektórych płatach można spotkać takie rzadkie na Pomorzu gatunki, jak żywiec cebulkowy *Dentaria bulbifera* i — charakterystyczny dla żyznej buczyny storczyk — gnieźnik leśny *Neottia nidus-avis*.

Ryc. 2. Buczyna nad Drawą. — The beechwood on the river Drawa. Fot. M. Jasnowski

Szerzej rozprzestrzeniona jest kwaśna buczyna *Luzulo pilosae-Fagetum*, porastająca strome zbocza dolin rzecznych i zagłębień jeziornych. Charakterystyczną kombinację gatunków stanowią: kosmatka owłosiona *Luzula pilosa*, turzyca pigułkowata *Carex pilulifera*, siódmaczek europejski *Trientalis europaea* oraz obficie występujące mchy: *Dicranella heteromala*, *Mnium hornum*, *Hypnum cupressiforme*, a często także *Leucobryum glaucum*. Na stromiznach nie może gromadzić się ściółka z opadłych liści, gdyż są one stąd sptukiwane i wywiewane, dlatego gleby, nie zasilane w próchnicę, są tu dość ubogie i kwaśne.

Buczyny podnoszą wartość przyrodniczą parku, gdyż są charakterystyczne dla makroregionu pomorskiego oraz dlatego, że zachowały się w postaci starodrzewów, nierzadko z przestojami sędziwych buków, unikalnych w skali kraju.

Z zespołów leśnych na podkreślenie zasługuje zachodniopolski grąd grabowy *Galio sylvatici-Carpinetum*, występujący tu na swoich kresowych stanowiskach. Granicę ich zasięgu wyznacza przytulia leśna *Galium sylvaticum*, charakterystyczny gatunek runa. Jest to gatunek rzadki, ograniczony tylko do zachodnich terenów w naszym kraju.

Na podłożu sandrowym najpowszechniejsze są fitocenozy świeżego boru sosnowego z mszystym runem. W starych drze-

wostanach wspaniałe kobierce tworzą widłaki: goździsty *Lycopodium clavatum*, jałowcowaty *L. annotinum* i spłaszczony *L. complanatum* = *Diphasium complanatum*, gatunki prawnie chronione. We florze DPN odnotowano jeszcze jeden gatunek: widłak wroniec *L. selago* = *Huperzia selago* na dwóch stanowiskach nad Drawą; na Pomorzu należy on do wielkich rzadkości. W borze sosnowym charakterystyczny jest udział gatunków z rodziny gruszyzkowatych takich, jak: gruszycki — jednostronna *Pyrola secunda*, zielonawa *P. chlorantha*, mniejsza *P. minor* i okrągłolistna *P. rotundifolia*, korzeniówka pospolita *Monotropa hypopitys* oraz pomocnik baldaszkowaty *Chimaphila umbellata*, rzadki gatunek objęty ochroną.

Barwnym zbiorowiskiem jest świetlisty bór sosnowy z żarnowcem miotlastym *Sarothamnus scoparius*, gdy wiosną kwitnące obficie krzewy wyglądają jak bukiety złocistych kwiatów. Bujne zarosła żarnowca porastają także poręby.

Bardzo interesująco wykształciły się zboczowe zbiorowiska boru sosnowego, gdzie ze względu na silne nasłonecznienie i nagrzewanie się skłonów, zwłaszcza południowych, rozwinęła się w runie roślinność ciepłolubna. Fitocenozy te, kwieciste i kolorowe, wyróżniają się występowaniem, nieczęsto spotykanych na Pomorzu, takich gatunków, jak: strzęplica polska *Koeleria polonica*, trawa o srebrzystym połysku, lepnica zwisła *Silene nutans* o dużych, białych kwiatach, pajęcznica gałęzista *Anthericum ramosum* obsypana białymi kwiatami, wężymord niski *Scorzonera humilis* o dużych żółtych koszyczkach i wiele innych gatunków. Niekiedy w runie występuje łan kłosownicy pierzastej *Brachypodium pinnatum*, trawy charakterystycznej dla ciepłolubnych muraw stepowych.

W sąsiedztwie leśnych fitocenoz zboczowych na stromych południowych zboczach dolin i jezior spotyka się płaty roślinności murawowej. Do najcenniejszych należy odkryte na tym terenie stanowisko pajęcznicy liliowatej bardzo rzadkiej rośliny muraw ciepłolubnych, podlegającej ochronie gatunkowej. Stanowisko to jest wyraźnie wysunięte na wschód w stosunku do znanego dotychczas zasięgu tego gatunku na Pomorzu. Pajęcznica liliowata występuje na zboczu doliny Płocicznej, wśród muraw piaszkowych porastających zwirowate podłoże.

Lasy mieszane występują głównie na falistym terenie sandrowym nad Płociczną. Charakterystyczną cechą tych lasów z dominacją sosny jest znaczny udział w drzewostanie buka i dębów, głównie szypułkowego. Określane są jako kwaśne dąbrowy *Fago-Quercetum petraeae*. Na bliskie pokrewieństwo z lasami liściastymi wskazują różne gatunki runa, jak:

zawilce, przylaszczka, turzycyca pigułkowata i t. palczasta, a groszek skrzydlasty *Lathyrus montanus* jest gatunkiem charakterystycznym dla kwaśnej dąbrowy rozprzestrzenionej w atlantyckiej i subatlantyckiej części Europy. Jednocześnie w runie występują gatunki borowe, np. borówki, i bujnie rozwija się warstwa mchów. Kwaśne dąbrowy pomorskie są zbiorowiskami kontaktowymi bądź pośrednimi między zespołami leśnymi obszarów zachodnich a wschodnich.

W obniżeniach terenu, na dnie dolin rzecznych, a także wokół jezior występują lasy łęgowe oraz lasy bagienne. Do bardziej interesujących należy odmiana łęgu jesionowo-olszowego *Circaeo-Alnetum* z wawrzynkiem wilczelyko. Ten bardzo rzadki na Pomorzu krzew, podlegający ochronie gatunkowej, ma, jak już wspomniano, w DPN dość liczne stanowiska, przy czym najbujniej rozwija się w łęgu, osiągając duże rozmiary (ponad 1 m wysokości), kwitnie bogato i owocuje. W łęgowych siedliskach spotyka się dość często niedużą paproć nasieźrzałą pospolity *Ophioglossum vulgatum*, gatunek rzadki i ginący.

Z roślinności szuwarowej i bagiennej na wyszczególnienie zasługuje szuwar kłociowy *Cladietum marisci*. Rozwija się on w zarastających zatokach niektórych jezior DPN zasobnych w wapń. Kłoc wiechowata *Cladium mariscus*, gatunek związany z wpływami klimatu atlantyckiego, spotykana jest na Pomorzu jeszcze stosunkowo często i to w płatach szuwarów błotnych. Te fitocenozy są jednak bardzo narażone na zniszczenie w następstwie osuszania terenów podmokłych i coraz więcej jest przypadków zanikania kłociowisk na znacznych obszarach. Dlatego w DPN zostały utworzone dwa rezerваты ściśle dla ich ochrony.

Zupełnie inny charakter mają zbiorowiska bagienne wykształcające się przy jeziorkach dystroficznych w postaci mszarów. Można tu spotkać różne odmiany mszaru kępowego *Sphagnetum magellanici*, charakterystycznego dla torfowisk wysokich, ombrotroficznych, a także mszary minerotroficzne, tworzące kozuchowate pło pływające na powierzchni zarastających jeziorek.

Najcenniejszym obiektem torfowiskowym w DPN jest mszar z chamedafne północną, objęty w 1987 r. ochroną jako rezerwat pod nazwą „Sicienko”. Chamedafne jest gatunkiem subarktycznym, występującym w Polsce jako relikw glacialny na kilku tylko stanowiskach, prawdopodobnie już nie istniejących. Stanowisko w parku, przy jez. Sitno, jest najdalej na

zachód wysunięte w Europie Środkowej (Matuła, Zabańska 1975).

Z innych gatunków pochodzenia arktycznego lub subarktycznego wymienić należy bardzo rzadką żurawinę drobnolistkową *Vaccinium microcarpum*, torfowiec *Sphagnum tuscum*, ginący w szybkim tempie, oraz rzadko spotykane mchy: *Cinclidium stygium* i *Dicranum bergeri*. Na kilku torfowiskach mszar-nych występuje dość licznie bagnica torfowa *Scheuchzeria palustris*, gatunek rzadki i bardzo zagrożony w naszym kraju, a z gatunków prawnie chronionych: roszcika okrągłolistna *Drosera rotundifolia* i roszcika długolistna *D. anglica*. Ta ostatnia należy do gatunków bardzo rzadkich, natomiast pierwsza — jest jeszcze dość często spotykana na mszarach, ale rozprzestrzenienie jej kurczy się.

Wyróżniającą roślinnością w Drawieńskim PN są zespoły wodne. Zbiorowiska rzeczne opisaliśmy na przykładzie Drawy (Jasnowska J., Jasnowski M. 1982), natomiast w Płocicznej płaty roślinności wodnej należą do rzadkości. Zbadaniem roślinności jezior zajmowała się prof. I. Dąbska ze swoim zespołem. W kilkunastu jeziorach i jeziorkach stwierdzono występowanie naturalnej szaty roślinnej (Dąbska, Kraska 1986). Najciekawsze i najcenniejsze są jeziora ramienicowe z różnymi gatunkami rodzaju *Chara*, *Nitella* i *Nitellopsis*. Ramienice są grupą roślin zanikającą, bardzo zagrożoną wyginięciem w następstwie zanieczyszczenia i eutrofizacji jezior. Wyróżniono 10 zespołów roślinności ramienicowej w badanych jeziorach. Warto dodać, że to właśnie w wypływonych częściach jezior ramienicowych rozwinęły się szuwalry kłociowe na pokładach kredy jeziornej, pochodzenia ramienicowego.

Opracowując projekt Drawieńskiego PN pomyślano jednocześnie o utworzeniu w jego granicach rezerwatów ścisłych, dla ochrony całych ekosystemów w pełnym ich bogactwie i to zarówno tych rzadkich i osobliwych, jak też bardziej powszechnych i pospolitych. Opracowano kompleksowy projekt sieci rezerwatów, uwzględniając oczywiście także rezerваты już wcześniej na tym terenie istniejące.

DPN został w niniejszej pracy scharakteryzowany od strony szaty roślinnej, natomiast prawie zupełnie pominięto świat zwierząt, równie bogaty i interesujący. Na podkreślenie zasługuje zwłaszcza ichtiofauna ze wspomnianymi rybami łososiowatymi, a gwarancją jej utrzymania się jest zachowanie nie zmienionych warunków środowiska, czystości wód, zbio-

rowisk roślinnych, równowagi biologicznej, słowem tych wszystkich czynników, które decydują o zachowaniu ekosystemów.

Bogaty świat ptaków obejmuje blisko 150 gatunków obserwowanych na terenie DPN, w tym prawie 100 gatunków lęgowych (Wiatr i in. 1986). Stwierdzono tu wyższy udział ptaków rzadkich i ginących w porównaniu z innymi rejonami Pomorza o podobnym charakterze. DPN będzie stanowił ostoję dla ptaków, zwłaszcza że z czasem powróci on do stanu bardziej naturalnego wszędzie tam, gdzie człowiek przecież od lat prowadził gospodarkę leśną, przekształcając siedliska.

Różne ekosystemy o charakterystycznej roślinności warunkują bogate występowanie fauny zróżnicowanej pod względem wymagań ekologicznych, systematycznym — z licznymi rzadkościami i osobliwościami.

SUMMARY

The Drawa National Park in the regions of Gorzów and Pila

On two rivers — those of Drawa and Płociczna — which are distinguished by great purity of their waters, there has been established the Drawa N.P. covering an area of 8691.5 hectares, to protect a part of the South Pomeranian Lakeland (fig. 1). This is a picturesque land rich in extensive forests, pure rivers and lakes; its postglacial landscape is highly variegated, and so is its plant cover. The valleys of rivers as well as the lakes are cut deep in the earth surface and their high borders are often very steep. The river Drawa is cut in loamy moraine, while the river Płociczna flows in outwash sands. According to the conditions of the habitat there occur on the Drawa various broad-leaved forests, mainly Cl. *Quercus-Fagetum*, while on the Płociczna there grow the pine forests which form different varieties of the Ass. *Vaccinio-Pinetum*, as well as mixed forests, above all the varieties of the Ass. *Fago-Quercetum*. On the lower terraces of the rivers there extend the forests of the All. *Alno-Padion* and Cl. *Alnetum glutinosae*. Besides the forests there occur interesting plant species typical of waters, mires, peat-bogs and valley-heads, as well as xerothermic vegetation. More than 60 plant associations have been recorded.

There is also a rich flora including 651 species of *Pteridophyta* and *Spermatophyta*, 191 species of *Bryophyta*, and 123 species of *Macromycetes*. Forty-three plant species are subjected to legal protection. The flora includes numerous rare and vanishing species. *Chamaedaphne calyculata* belongs to the greatest rarities; this is a subarctic species, a glacial relic, which occurs there in a detached locality situated farthest westwards in Central Europe.

In the clean waters of the rivers there occur numerous rare species of fish, such as *Salmo trutta morpha lario*, *Salmo trutta morpha trutta*, *Thymallus thymallus*, and the most valuable of them, *Salmo salar*, which has there its spawning grounds, the last ones in Poland's inland waters. Of the rare reptiles there occurs the tortoise *Emys orbicularis*. The world of birds which have their breeding grounds there is also rich. About 150 bird species have been recorded; the percentage of rare and vanishing ones is much higher there than in the other regions of Pomerania. The Drawa N.P. will safeguard a valuable part of the Pomeranian nature for the purposes of science, teaching and zoology.

PIŚMIENNICTWO

Agapow L., Jasnowski M. (red.) 1986. *Przyroda projektowanego Drawieńskiego Parku Narodowego*. Gorzowskie Tow. Nauk., Gorzów Wlkp.

Dąmbaska I., Kraska M. 1986. *Zespoły ramienic w jeziorach Drawieńskiego Parku Narodowego*. W: *Przyroda projektowanego Drawieńskiego Parku Narodowego*. Gorzowskie Tow. Nauk., Gorzów Wlkp., 131—162.

Jasnowska J., Jasnowski M. 1982. *Rezerwat krajobrazowo-wodny Rzeka Drawa na Pomorzu Zachodnim*. *Chrońmy Przyr. Ojcz.* 3: 5—18.

Jasnowski M., Jasnowska J., Friedrich S., Grinn U., Cwikliński E. 1985. *Opracowanie geobotaniczne do dokumentacji projektowanego Drawieńskiego Parku Narodowego*. Mpis, mapy, tabele, Gorzowski Ośr. Badań i Ekspertyz, 1—237.

Jasnowski M. 1986. *Ogólna charakterystyka przyrody projektowanego Drawieńskiego Parku Narodowego*. W: *Przyroda projektowanego Drawieńskiego Parku Narodowego*. Gorzowskie Tow. Nauk., Gorzów Wlkp., 11—23.

Jasnowski M., Jasnowska J., Friedrich S., 1986a. *Roślinność rzeczna, torlowiskowa i źródłiskowa projektowanego DPN*. Tamże, 69—94.

Jasnowski M., Jasnowska J., Friedrich S., 1986b. *Leśne zbiorowiska roślinne w projektowanym DPN*. Tamże, 95—113.

Kondracki J. 1981. *Geografia fizyczna Polski*. PWN, wyd. III. Warszawa.

Krawiec J. 1986. *Ogólna ocena stanu czystości wód rzeki Drawy i wybranych jezior na terenie projektowanego DPN*. W: *Przyroda projektowanego Drawieńskiego Parku Narodowego*. Gorzowskie Tow. Nauk., Gorzów Wlkp., 115—130.

Król S. 1988. *Potrzeba utworzenia Parku Narodowego w Puszczy Drawskiej*. *Chrońmy Przyr. Ojcz.* 44, 1: 11—22.

Matuła J., Zabawski J. 1975. *Nowe stanowisko Chamaedaphne calyculata (L.) Moench w Polsce*. *Fragm. Flor. et Geobot.* 21: 1.

Wiatr B., Ryś M., Tracz Z. 1986. *Ptaki projektowanego Drawieńskiego Parku Narodowego*. W: *Przyroda projektowanego Drawieńskiego Parku Narodowego*. Gorzowskie Tow. Nauk., Gorzów Wlkp. 201—217.